

is progynisch, maar blijft kruisbestuiving uit, dan verzekert elke bloem zich door zelfbestuiving van bevruchting, doordat de helmknoppen tegen de stempels gaan aanliggen. Evenals bij de meeste planten, die slechts ééne bloem ontwikkelen, blijft deze ook zeer lang frisch en geopend. De variatie met 't grondtal 3 in de bloemdeelen komt ook voor.

De vrucht is eene ronde zwarte bes, ter grootte van een kers. De bes is evenals de heele plant vergiftig; door haar verlokkelijk uiterlijk is zij vooral voor kinderen gevaarlijk; 't gebruik van meerdere vruchten roept vergiftigingsverschijnselen in 't leven ook bij den mensch. Voor vele vogels is de bes noodlottig. De giftige werking berust op de aanwezigheid van Saponine dat in de plant voorkomt als paristypnine, een dubbelglucoside.

Paris quadrifolia wordt tegenwoordig als officineel middel waarschijnlijk nergens

meer gebruikt. Het schijnt hier of daar als volksmiddel nog te worden aangewend, want 't komt onder den naam van dolwortel voor in de „Lijst van Volksnamen” uitgegeven door de Maatschappij tot Bevordering van Pharmacie. In een oud boek lees ik, dat : „la racine est vomitive. Elle a été conseillée dans la colique. Les feuilles sont purgatives et passent pour sudorifiques et antispasmodiques. Inusité. Les fruits bacciformes sont vénéneux”.

Merkwaardig is de wijze, waarop deze planten besproken worden door geneesplantkundigen van voor een paar eeuwen. We verwijzen naar „Herbarius oft Cruydt-Boeck van Rombertus Dodonaeus” lijfarts van Keizer Maximiliaan II en Rudolf II en van 1582—1585 professor te Leiden, waar de eenbes beschreven wordt in : Het XV Capittel Van Wolfsbesie, oft Spinnecoppen.

AVIFAUNA der Nederlandsche Provincie Limburg,

benevens eene vergelijking met die der aangrenzende gebieden door

P. A. HENS, Valkenburg L.

Fam. : STURNIDAE.

GENUS : STURNUS L. 1758.

8. *Sturnus vulgaris vulgaris* L. 1). Spreeuw. — Volksn. : Sprauw, Spreef en Sprieuw (bij Maastricht). Duitsch : Star. Fransch : Etourneau vulgaire.

Een algemeen bekende broed- en trekvogel, welke meestal in klein aantal overwintert. Alleen bij zeer strenge koude trekken allen weg, althans zag ik in Januari—Februari 1917, gedurende de toen heerschende zeer strenge vorst, in de omgeving van Heerlen geen dezer vogels meer. Hetzelfde kon Pater Riotte voor de omgeving van Steijl vaststellen.

De Spreeuw broedt zoowel in steden als in dorpen onder de daken van gebouwen, in boomholten en nestkastjes.

In het najaar trekken groote scharen (subspecies ?) door onze provincie. De hoofdtrek heeft plaats in October en geschiedt zeer langzaam, zoodat men dagen lang groote vluchten op dezelfde plaatsen ziet rondzwerven en overnachten. Zoo waren in de maanden October, November en December 1921, in de omgeving van Houthem en Valkenburg, bijna dagelijks enorm veel Spreeuwen waar te nemen, welke des morgens in groote vluchten van uit het Z.O. (komende van de slaappleatsen in de omgeving van Culpén ?) naar het N.W. (naar de Maasvalle) trokken om tegen zonsondergang in om-

gekeerde richting weer over te vliegen.

Het overwinteren vindt het meest nog plaats in en om de steden; minder op het platte land.

De voorjaarsstrek begint, naar gelang het weer, half Februari of begin Maart. Regelmatig trekken dan, althans in Zuid-Limburg, kleinere en grootere vluchten in N.O. en O. richting; hoofdzakelijk tegen zonsondergang.

In de aangrenzende laagvlakte van den Rijn algemeen (le Roi. V. f. d. R. p. 198); zoo ook in België (Dubois. N. R. d. O. p. 193).

1) *Pastor roseus* (L.), **Rozenspreeuw**. — Volgens de Avifauna Neerlandica, 1908. p. 11, heet deze zeldzame vogel in Limburg Rozenspreeuw, zulks op gezag van Mr. H. Albarda's Aves Neerlandicae, 1897. p. 12. In dit laatste werk vermeldt Albarda eveneens, dat de soort in Limburg Rozenspreeuw wordt genoemd, zonder dat hij evenwel ook maar met een enkel woord gewag maakt van het bemachtigen van een of meer dezer zeldzame vogels in die provincie. Hij spreekt slechts van het verzamelen van onderscheidene voorwerpen in 1856, evenwel zonder nadere plaatsaanduiding. — Sindsdien zijn nog zes vangsten bekend en wel uit Noord-Brabant, Gelderland en Zuid-Holland, doch geen enkele uit Limburg. — In geen der mij bekende Limburgsche collectiën is de soort aanwezig. Ik vermeen dan ook dezen Spreeuw niet als Limburgschen vogel te mogen vermelden.

Fam. : ORIOLIDAE.

GENUS : ORIOLUS L. 1758/66.

9. *Oriolus oriolus oriolus* (L.). Wielewaal. — Volksn. : Goudmále. Duitsch : Pirol. Fransch : Lorient jaune.

Zomervogel van de tweede helft van April of begin Mei tot in Augustus. Aankomstdati : 28

April 1908 18 April 1909, 18 April 1912. Roermond, 5 Mei 1918; 5 Mei 1919, 27 April 1920.

No. 30. *Plectrophenax nivalis* (L.). - Sneeuwgors.
 ♂ in winterkleed, begin December 1923, Heer bij Maastricht.
 Coll. Natuurh. Gen. Maastricht. Zeldzame verschijning in Limburg.
 Natuurlijke grootte.

29 April 1921, 5 Mei 1922 en 20 April 1923, Houthem.

Bewoner van grotere en kleinere bosschen (liefst loofbosschen, doch soms ook in dennen; zoo zag ik o.a. 17 Mei 1910 te Nunhem bij Roermond een paartje lokken in een vrij groot dennenbosch), parken enz. Broedvogel in wisselend aantal in alle deelen der provincie.

Gebied I. Waar beboscht terrein is, overal gemeen, o.a. om Heerlen, Kerkrade (Nillesen), Valkenburg, Houthem, Hulsberg (Iegsel, 3 Juni 1910, coll. M. Merckelbach), Ekkelrade (Iegsel, 27 Mei 1908, id.), Schin op Geulle enz.

Gebied II. Broedvogel in het Maasdal o.a. bij Steijl (Riotte. Ardea. 1913. p. 51). Aldaar in de laatste jaren talrijker dan vroeger (Riotte).

Gebied III. Broedend waargenomen te Roermond, Swalmen (eieren in mijn collectie), Melick enz.

Gebied IV. Broedvogel in de omgeving van Ottersum (J. Vallen) en Arcen (C. Roncken).

Gebied V. Komt als broedvogel voor in de streek tusschen Roermond en Weert, o.a. te Nunhem (paartje, Mei 1910 in mijn collectie) en bij Baexem, om Weert (J. de Haan), bij Helden-Panningen (J. Esser), Venray (F. van Baar) enz.

In de vlakten der Rijnprovincie zeer talrijk (le Roi V. f. d. R. p. 197). Ook in België vrij algemeen (Dubois. N. R. d. O. p. 193). Omtrent het voorkomen der soort in het ten Zuiden van Limburg gelegen arrondissement Verviers, bericht L. Coopman (Le Gerfaut. 1921. p. 110): „Sans être rare n'est pas commun; paraît en „voie de disparition dans la région montagneuse”. Ook in de bergachtige Eifel zeldzaam of geheel ontbrekend (le Roi. als voren).

Fam.: FRINGILLIDAE.

GENUS: COCCOTHAUSTES Briss. 1760.

10. *Coccothraustes coccothraustes coccothraustes* (L.). Appelvink. — Volksn.: Dikbek en Keersvink. Duitsch: Kirschkerneiszer. Fransch: Gros-bec ordinaire.

Bewoner van parken, groote, boomrijke tuinen, loofbosschen enz. Zeldzame broedvogel.

Doortrekker en wintergast in klein aantal.

Waargenomen in:

Gebied I. Broedde in 1919 en in 1921 in de omgeving van Valkenburg (♂ en ♀ 19 Mei 1919 in mijn coll.). Overigens waargenomen : 21 Januari 1921, Valkenburg (♂ coll. Hens), 14 Januari, 12 en 16 Maart 1922, Houthem, winter 1921—1922 gevangen te Epen (Jos. Creemers), 18 Januari 1917 gevangen te Heerlen, 9 Januari 1924 te Beek-Elsloo (Riotte) enz. In de collectie H. Nillesen bevinden zich ♂ en ♀ 5 Mei 1911 te Rolduc-Kerkrade verzameld. Vermoedelijk wel broedvogels. Ten slotte bevindt zich in de verzameling der P. P. Benedictijnen te Merkelbeek een exemplaar afkomstig uit Amstenrade. Het exemplaar van 12 Maart 1922 is afgebeeld in dit tijdschrift, blz. 47.

Gebied II. Volgens Riotte (Ardea. 1913. p. 51) vermoedelijk doortrekker in de omgeving van Steijl. Zulks werd met zekerheid vastgesteld in het midden en einde van de maand April 1921, als zich een enkel exemplaar meer dan een week lang ophield in den tuin van het Missiehuis aldaar. Eind October van dat jaar werden eveneens verscheidene exemplaren aldaar waargenomen. In 1922 zag Pater Riotte van midden Januari tot eind Maart een vlucht van 26—30 van deze vogels, welke zich regelmatig in den kloostertuin ophield. Den 21 Maart zag hij de laatsten (6 stuks).

GENUS : CHLORIS Cuv. 1800.

11. *Chloris chloris chloris* (L.). Groenling. Volksn. : Keersvink en Greunvink. Duitsch : Grünling. Fransch : Verdier ordinaire.

Bewoner van tuinen, parken, lanen en kleine bosschen in vruchtbare, bebouwde streken.

Algemeen voorkomende broedvogel. Op sommige plaatsen zelfs zeer talrijk. Eenigen overwinteren (1921—1922 te Houthem). Komt reeds in Maart en blijft tot laat in het najaar. De zang hoort men gewoonlijk reeds van begin Maart, soms eind Februari, tot in Augustus.

Waargenomen in :

Gebied I. Talrijke en algemeen voorkomende broedvogel in het geheele gebied. Een klein aantal overwintert o.a. 20 Dec. 1919, Houthem alsmede 30 Jan. 1920, 21 Dec. 1920 en 10 Febr. 1922 eveneens aldaar.

Gebied II. Broed- en zeldzame wintervogel o.a. in de omgeving van Steijl (Riotte).

Gebied III. Een enkele maal in het najaar en in den winter waargenomen in de omgeving van Roermond en Swalmen, o.a. 25 Nov. 1904 een jong exemplaar te Swalmen (coll. H. Vallen), 22 Dec. 1906 een ♂ geschoten in een tuin te Roermond (coll. Hens), 2 Januari 1907 wederom een exemplaar te Swalmen (H. Vallen) en in December van dat jaar nog een exemplaar ter plaatse (coll. Natuurh. Gen. Maas-tricht).

Gebied IV. Uit dit gebied zijn mij geen waarnemingen bekend. In de collectie van den Heer J. Vallen bevindt zich een exemplaar 8 Nov. 1913 in het even ten Noorden van Limburg in de provincie Gelderland gelegen Groesbeek gevangen.

Gebied V. Waargenomen in de omgeving van Weert (exemplaar in de coll. N. Beckers) en Venray (♂ van 10 Januari 1907 in de coll. H. Nillesen).

In het Rijnland algemeen verbreid, maar nergens talrijk. Broedend waargenomen langs de geheele Limburgsch-Duitsche grensstreek (le Roi. V. f. d. R. p. 201). In België standvogel, doch niet algemeen (Dubois. N. R. d. O. p. 191). In het arrondissement Verviers als broedvogel zeldzaam geworden (L. Coopman. Le Gerfaut. 1921. p. 109).

Ardea. 1913. p. 52), Kessel, Geulle (J. Knols) enz.

Gebied III. Algemeene broedvogel o.a. langs den Rijksweg Sittard-Venlo, om Roermond, Swalmen, Susteren enz.

Gebied IV. Broedvogel o.a. in de omgeving van Ottersum. Soms overwinterend (1 Febr. 1918. J. Vallen).

Gebied V. Als voren o.a. in de streek tusschen Roermond en Weert, om Venray (F. van Baar) Helden-Panningen (J. Esser) enz.

In de Rijnprovincie algemeen (le Roi. V. f. d. R. p. 205), hetgeen eveneens het geval is in België (Dubois. N. R. d. O. p. 191). Ook in het arrondissement Verviers een zeer gewone broedvogel (L. Coopman. Le Gerfaut. 1921. p. 109).

GENUS : CARDUELIS Briss. 1760.

12. *Carduelis carduelis carduelis* (L.). Distelvink. — Duitsch : Stieglitz. Fransch : Chardonneret élégant.

Zeldzame broedvogel. Doortrekker in voor- en najaar. Overwinterend.

Waargenomen in :

Gebied I. Broedde vroeger jaren geregeld in de omgeving van Valkenburg (A. Smeets); thans niet of hoogst zelden. Zoo deelde de Heer G. Smeets te Valkenburg mij mede, dat hij in het jaar 1922 een nest dezer

soort gevonden had op de ruïne van het kasteel aldaar.

Overigens doortrekker in beide trekperioden. In grootere of kleinere vluchten overwinterend. Trekt in het voorjaar tot diep in Mei; dan meestal alleen. Zoo zag ik o.a. 13 Mei 1922 een exemplaar in N.O. richting over Houthem trekkend. In het najaar ziet men deze vogels hier het meest in November en December in grootere of kleinere troepen.

Waargenomen te Valkenburg, Houthem, Heerlen enz.

Gebied II. In voor- en najaar alsmede in den winter waargenomen te Steijl aan de Maas (Riotte. Ardea. 1913 p. 52) en te Asselt, o.a. in het najaar 1923 daar zeer talrijk (H. Vallen). Te Steijl o.a. nog 22 Nov.-half Dec. 1921 veel, alsmede begin- en eind Januari 1924 eveneens in groot aantal (Riotte).

Gebied III. Als voren o.a. in Roermond en Swalmen (H. Vallen).

Gebied IV. volgens H. Nillesen (Natuurh. Gen. Jaarb. 1912. p. 22) spaarzame broedvogel in het Noorden der provincie. In de omgeving van Ottersum in het late najaar

13. Carduelis spinus (L.). Sijsje. — Volksn.: Siesche. Duitsch: Zeisig. Fransch: Tarin ordinaire.

Volgens H. Nillesen (Natuurh. Gen. Jaarb. den ook in de provincie Limburg eenige paren dezer soort broedend zijn aangetroffen. Zulks vermeldt Baron Snouckaert van Schauburg op gezag van Albarda (Aves Neerlandicae, p. 14). Een nadere aanduiding dezer broedgevallen wordt niet gegeven. In ieder geval hebben deze feiten vóór 1897 (het jaar waarin Albarda's boek werd uitgegeven) plaats gehad. Uit de laatste 18 jaren zijn mij geen broedgevallen bekend geworden, alhoewel het, in verband met het broeden der soort in België, o.a. in het arrondissement Verviers (L. Coopman. Le Gerfaut. 1921. p. 109), niet ver van onze Zuidgrens, best mogelijk is, dat de soort toch een enkele maal in Limburg nestelt. Zulks vond reeds plaats in 1910 te Helenaveen op de N. Brabantsch-Limburgsche grens (Maandbl. Natuurh. Gen. 1913. No. 6. p. 24).

Carduelis flavirostris flavirostris (L.). Fratertje. — Duitsch: Berg-hänfling. Fransch: Linotte de montagne.

Volgens H. Nillesen (Natuurh. Gen. Jaarb. 1912. p. 22) talrijk op den doortrek in voor- en najaar. Deze mededeeling berust naar mij de Heer Nillesen mededeelde en gelijk ik wel vermoedde, op een vergissing. Gedurende de achttien jaren, dat ik in Limburg waarneem en verzamel, kreeg ik nooit een exemplaar dezer soort te zien of in handen, zoodat ik moet aannemen, dat zij in de door mij verkende streken, als de wijde omgeving van Roermond, Heerlen en Valkenburg, niet dan wel hoogst zelden voorkomt. Ik meen dan ook de soort niet als Limburgschen vogel te moeten opnemen.

Deze vogel komt in het Noorden van Nederland vooral langs de zeekust, dikwijls talrijk op den trek (Baron Snouckaert van Schauburg. Avifauna Neerlandica. p. 13 en Club v. Ned. Vogelk. Jaarb. 1915. p. 67).

In de aan Limburg grenzende Rijnprovincie

14. Carduelis linaria linaria (L.). Barmsijs. — Volksn.: Bergsies, Berbke en Vlasvink. Duitsch: Birkenzeisig. Fransch: Sizerin boréal.

Onregelmatige doortrekker in October-November en in Maart-April. In sommige jaren

talrijk. De Heer J. Vallen bezit een exemplaar van daar d.d. 27 Mei 1917, hetgeen het broeden in die omgeving waarschijnlijk maakt.

Gebied V. Eveneens doortrekker o.a. om Weert (coll. N. Beckers), Venray (F. van Baar) enz.

In de Rijnprovincie zeer verbreid (le Roi. V. f. d. R. p. 209). In België voornamelijk broedvogel „dans les montagnes boisées des bords „de la Meuse, dans le Condroz et dans les Ardennes; dans le reste du pays il est seulement de passage en hiver (Dubois. N. R. d. O. p. 192). In het arrondissement Verviers, zonder algemeen te zijn, niet zeldzaam (L. Coopman. Le Gerfaut. 1921. p. 109).

De Sijs is in onze provincie een algemeen bekende trek- en wintervogel, welke reeds in September komt en tot April, soms tot in Mei hier verblijft. Uiterste dati: 8 September 1921, Houthem - 22 April 1922, Houthem, 7 en 8 Mei 1919 en 20 Mei 1922, Valkenburg, terwijl Riotte op 7 Juni 1919 twee oude vogels in uitstekende conditie waarnam bij Baarlo.

In de Rijnprovincie eveneens een talrijke doortrekker. Het broeden der soort was tot 1912 aldaar nog niet vastgesteld (le Roi. V. f. d. R. p. 207 en „Beiträge“ p. 101). In België behalve doortrekker, een vrij zeldzame broedvogel. Broedt in de provincie Antwerpen, bij Gent en in de Ardennen (Dubois. N. R. d. O. p. 192). Eenige paren nestelen jaarlijks in het arrondissement Verviers. (L. Coopman. Le Gerfaut. 1921. p. 109).

wordt dit vogeltje niet veelvuldig aangetroffen, doch kan ook, gelijk le Roi opmerkt „als unscheinbar gefärbter Vogel, der wenig Auffallendes in seinem Benehmen besitzt“ (V. f. d. R. p. 205), over het hoofd gezien zijn. Toch geloof ik, dat deze soort in het binnenland inderdaad zeldzaam is. Ware dit niet het geval, zoo zou zij zeker in de groote collectie van wijlen den Heer N. Beckers, die steeds met de vele vogelvang-ers uit Weert en omgeving in aanraking kwam en van hen een groot deel zijner vogels betrok, vertegenwoordigd moeten zijn, hetgeen echter niet het geval is. Ook in de overige Limburgsche verzamelingen trof ik haar niet aan.

In België alleen algemeen in den winter in de omgeving van Antwerpen (dus niet ver van de zeekust), overigens zeldzaam (Dubois. N. R. d. O. p. 193).

talrijk, doch dan weer in jaren weinig of niet.

Volgens Nillesen (Natuurh. Gen. Jaarb. 1912.

p. 22) „menigvuldig op den trek, hoewel on-„regelmatic”.

Waargenomen in :

Gebied I. Op den trek in de omgeving van Houthem o.a. Nov. 1921 en 11 April 1924, te Klimmen, 24 Nov. 1911, te Rolduc-Kerkrade (coll. H. Nillesen) enz.

Gebied II. Doortrekker in het late najaar te Steijl (Riotte. Ardea. 1913. p. 53).

Gebied III. Alsvoren o.a. in de omgeving van Roermond.

15. *Carduelis linaria cabaret* (P. L. S. Müller). Klein Barm-sijsje. — Duitsch : Kleiner Birkenzeisig. Fransch : Sizerin roussâtre.

Ik heb dezen vorm, welke als broedvogel, behalve in Engeland, Schotland en Ierland, ook in de Alpen, Karpaten en de Balkan voorkomt, slechts enkele malen met zekerheid voor onze provincie kunnen vaststellen. Zoo verzamelde ik 25 Maart 1906 een paar voorwerpen uit een kleine vlucht in de omgeving van het Kasteel Hillenraad te Swalmen (♀ in mijn collectie). In October 1918 werd een exemplaar gevangen in de omgeving van Valkenburg en door mij onderzocht. Nillesen bezit een exemplaar, hetwelk 28 Nov. 1906 bij Eygelshoven is buitgemaakt.

Deze subspecies zal natuurlijk wel meerdere

16. *Carduelis cannabina cannabina* (L.). Kne-u. — Volksn. : Heivink (bij Roermond), Heimourik, Vlasvink en Vinkske (bij Maastricht). Duitsch : Bluthänfling. Fransch : Linotte ordinaire.

Broedt voornamelijk in zand- en heidestrekken ; weinig in Zuid-Limburg. In het midden en Noorden der provincie, alwaar geschikt broedterrein voor de soort in overvloed te vinden is, zeer algemeen ; in het Zuiden echter plaatselijk.

Trekt in voor- en najaar, n.l. in Maar—April en October—November, in groot aantal door en wordt dan overal, ook in loofbosschen, aange troffen. Regelmatig overwinteren grootere of kleinere vluchten (zelfs in den strengen winter 1921—1922, te Houthem een tiental op 27 Jan.).

Waargenomen in :

Gebied I. Hoofdzakelijk doortrekker en wintervogel. Broedend gevonden (1921, 1923 en 1924) in de Bergerheide te Berg en Terblijt. Mogelijk ook langs de Oostgrens.

Gebied II. Broedvogel te Steijl alsmede doortrekker en wintergast (Riotte. Ardea. 1913. p. 53). In 1923 daar zéér talrijk. Ook broedvogel te Well (♂ 24 Juli 1909. coll. H. Nillesen). Neemt te Steijl in de laatste jaren sterk in aantal toe (Riotte).

Gebied IV. Geen waarnemingen bekend.

Gebied V. Op den najaarstrek waargenomen en verzameld o.a. in de omgeving van Weert (exemplaren uit 1898 en 1903 in de coll. N. Beckers).

In de Rijnprovincie : „Von Zeit zu Zeit aber „nicht alljährlich, im Winter — November bis „März — im Gebiete erscheinend, zuweilen in „groszen Flügen” (le Roi. V. f. d. R. p. 206). Eveneens in België een onregelmatige trekvogel (Dubois. N. R. d. O. p. 193).

malen in Limburg bemachtigd zijn, doch door niet-kenners aangezien voor een gewoon Barm-sijsje.

In Nederland soms talrijk op den trek, zegt Baron Snouckaert van Schauburg in zijn Avifauna Neerlandica, p. 14. Dit zal echter voornamelijk wel betrekking hebben op onze kustprovinciën.

Le Roi geeft de Kleine Barm-sijs slechts op als vermoedelijk voorkomend in de Rijnprovincie (V. f. d. R. p. 207). Merkwaardigerwijze is deze vorm in België gedurende de wintermaanden algemeen en talrijker dan de Noordsche nominaatvorm (Dubois. N. R. d. O. p. 193).

Gebied III. Algemeen voorkomende broedvogel o.a. in de gemeenten Swalmen, Maasniel, Melick-Herkenbosch, Vlodrop, Posterholt enz. Op 29 April 1922 zag ik nog een vlucht trekkers te Susteren nabij de Duitsche grens.

Gebied IV. Talrijk broedend in de omgeving van Ottersum (J. Vallen) en Gennep (H. Nillesen).

Gebied V. Algemeene broedvogel in de streek tusschen Roermond en Weert, te Helden-Panningen (was daar volgens J. Esser in den zomer 1921 buitengewoon talrijk en overal broedend aan te treffen), Venray (F. van Baar) enz.

In de Rijnprovincie algemeen (le Roi. V. f. d. R. p. 205). Dubois (N. R. d. O. p. 193) geeft de soort voor België op als : „Sedentaire ; „peu abondante en été mais commune aux pas-„sages”. In het arrondissement Verviers : „Commune en divers endroits”. (L. Coopman. Le Gerfaut. 1921 p. 109).

GENUS : SERINUS Koch 1816.

17. *Serinus canaria germanicus* Laubm. Europeesche Kanarie. — Volksn. : Kanariesieske (bij Maastricht). Duitsch : Girlitz. Fransch : Serin cini.

Sinds 1922 in klein aantal broedend op enkele plaatsen in Zuid-Limburg. Overigens doortrekker in het voor- en najaar.

De Europeesche Kanarie behoort tot die soor-

ten, welke hun broedgebied in de laatste honderd jaren steeds meer naar het Noorden en Westen hebben uitgebreid. De tegenwoordige grens van het broedgebied in het Westen en

Noorden van Europa strekt zich uit van Oost-Vlaanderen - Brussel - Zuid-Limburg - München-Gladbach - Xanten (alwaar Riotté de soort in den zomer 1922 talrijk aantrof) - Düsseldorf - Münster i/W. - Kiel 1) - Straalsond - Pommeren - Oost-Pruisen tot in Russisch-Polen. Ja, er werd in Augustus 1921 reeds een zingend ♂ waargenomen in het Noorden van Savo (Finland) (Ornith. Monatsber. 1922. p. 85).

In ons land vertoonde de soort zich sinds 1881 gaandeweg talrijker als trekvogel (vooral in het najaar). De eerste publicatiën omtrent haar voorkomen in Limburg dateeren uit het jaar 1906 (vergel. Jaarb. der Ned. Ornith. Ver. No. 3. 1906, p. 27, No. 4. p. 26 en No. 7. p. 47 alsmede Avifauna Neerlandica, p. 14) en betreffen het door H. Vallen geconstateerde doortrekken van dezen vogel in de omgeving van Swalmen bij Roermond (Geb. III). Sinds 1905 nam hij de soort aldaar regelmatig waar op enkele trekdagen in de maand April. Van een langer oponthoud was echter geen sprake.

Toch was de vogel als doortrekker in Limburg reeds eerder bekend. De Heer F. Sonnevile te Maastricht ontving de soort voor het eerst in het najaar van 1887 uit de omgeving zijner woonplaats. Noch zijn vader (geb. 1840), die zich steeds voor de ornithologie, speciaal voor de vogelvangst en het opzetten, geïnteresseerd heeft, noch de hem allen bekende vogelvangers uit de Maastrichtsche omgeving hadden deze vogelsoort eerder gezien. Een tiental jaren later ontving Sonnevile den vogel weer, thans ook uit het voorjaar. Sindsdien werd de soort om Maastricht regelmatig op den trek waargenomen.

Riotté zag haar in 1919 talrijk in de omgeving van Steijl (Geb. II), terwijl ik haar sinds 1918 (vóór dien kan de soort daar ook reeds voorgekomen zijn, doch woonde ik toen elders, terwijl betrouwbare waarnemingen vóór dat jaar, uit de omgeving van Valkenburg mij niet bekend werden) regelmatig in het voorjaar te Valkenburg L. (Geb. I) kon vaststellen.

Voor de eerste maal zag ik de soort aldaar op 26 April 1918. De laatste waarneming in dat jaar viel op 9 Mei. Het volgend jaar zag ik de eerste omstreeks 15 April, de laatste 6 Mei.

In 1920 vernam ik den eersten zang reeds op 28 Maart, den laatsten op 15 Mei. Bovendien zag ik op 23 April van dat jaar een zingend exemplaar in een tuin aan de Hekstraat te Maastricht.

De soort verscheen hier in 1921 aanmerkelijk later dan 't vorige jaar. De eerste werd waargenomen den 24 April te St. Gerlach (gem. Houthem).

Ik vernam den laatsten zang alhier den 16

Mei en was zéér verrast den 22 Juni d.a.v. op eens den zang te vernemen in het park van den Heer G. Wehry te Valkenburg L.

In datzelfde jaar werd de soort meerdere malen in den zomer waargenomen, in de z.g. Kommen te Maastricht door den Heer Sonnevile voornoemd. Een nest werd evenwel noch daar, noch in de omgeving van Valkenburg gevonden.

In 1922 vernam ik den eersten zang alhier den 22 April. Vrijwel onafgebroken zag ik de soort de geheele maand Mei. Op den 8sten dier maand zag ik een ♂, hetwelk zijn eigenaardigen „balz” uitvoerde. Vervolgens zag en hoorde ik de soort nog op 3, 7, 9, 10 en 24 Juni en 7 en 8 Juli. Een ♂ van 12 Mei 1922 is afgebeeld in dit tijdschrift blz. 24.

Ik ben er vast van overtuigd, dat de vogel dat jaar in het park van den Heer Wehry alhier gebroed heeft, alhoewel ik een nest niet heb kunnen vinden. Hierin waren de Zeereerw. heer H. Nillesen en de Heer Stessen te Rolduc (Kerkrade) gelukkiger. Zij vonden toch in den zomer van 1922 een nest met jongen der soort in een acacia binnen de muren van het Kostschoolgebouw aldaar. Na het uitvliegen der jongen werd het nest weggenomen en mij als bewijsstuk welwillend geschonken.

Dit is het eerst geconstateerde broedgeval niet alleen voor Limburg, doch ook voor Nederland 1).

In 1923 verscheen de vogel te Valkenburg L. reeds 27 Maart en nam ik hem daarna in meerdere exemplaren vrijwel onafgebroken waar tot en met 10 Augustus. Ik twijfel er niet aan of de soort heeft hier alstoen in meerdere exemplaren gebroed, te meer wijl o.a. in Mei en Juni door den Heer R. Smeets te Valkenburg een exemplaar regelmatig in zijn tuin werd waargenomen, hetwelk zaadjes tusschen 't kippenvoer pikte, ermede wegvloog naar de ruïne van het Kasteel en weer terugkeerde. De vogel maakte door zijn gedragingen geheel den indruk voedsel voor zijn jongen te zoeken.

Ook te Maastricht werd de soort dien zomer regelmatig zingende waargenomen.

Dat de invasie van dezen nieuwen broedvogel in ons land niet alleen in Zuid-Limburg plaatsvindt, blijkt o.a. uit de mededeelingen van A. W. Hogeslag-Grooters in de Levende Natuur van 1 Juli 1923 p. 96 en 1 September d.a.v. p. 158, volgens welke sinds 24 Mei t.v. reeds

1) Op 13 Mei 1924 vond frater H. Deitmer S. J., in het park van het Jezuïetenklooster bij Valkenburg (L.) een nest van den Europeeschen Kanarie. Het nest stond 1.50 M. hoog dicht bij den stam van een 2.30 M. hoogen den. Van 14-17 Mei d.a.v. legde de vogel telkens een ei. - Waar het nest zeer kort bij den openbaren weg stond en zeker uitgethaald zou worden, verzamelde ik de eieren als overtuigende bewijsstukken voor het broeden der soort in Nederland. Opgemerkt zij nog, dat thans (19 Mei 1924) minstens 10 paartjes van den Europeeschen Kanarie in en om Valkenburg constant aanwezig zijn. Alhier weerklinkt uit alle parken de eigenaardige zang van dezen vogel.

1) Op 6 Juni 1921 door Weigold op Helgoland waargenomen (Hartert. Vögel d. Pal. Fauna. Nachtrag I. p. 20).

eenige weken 2 Europeesche Kanaries zich ophielden op een buitenplaats bij Enschede in Overijsel. Beide vogels zongen geregeld. Op 25 Juli werd de zang — nadat de vogels eenigen tijd gezwegen hadden — ter plaatse nog vernomen. Een nest werd evenwel niet gevonden.

De soort broedt reeds vrij talrijk op vele plaatsen in België o.a. zeer gewoon in het ar-

rondissement Verviers (Dubois. N. R. d. O. p. 192, Nouvelles observations sur la Faune Belge. Bull. de la Soc. Zool. de France. Tome XXXVIII, 1913. p. 164 en Le Gerfaut 1919. p. 25 en 78, 1920, p. 33—35 en 1921, p. 43 en 109) alsmede de Rijnprovincie (le Roi. V. f. d. R. p. 209, „Beiträge”. p. 101 en Ornith. Monatsberichte. 31. Jahrg. Nov.—Dec. 1923. No. 6. p. 138).

GENUS : PYRRHULA Briss. 1760.

18. *Pyrrhula pyrrhula pyrrhula* (L.) of *Pyrrhula pyrrhula germanica* Brehm ?
Noordsche- of wel Midden-Europeesche Goudvink ? — Duitsch : Groszer Dompfaff. Fransch : Bouvreuil écarlate.

Behalve de gewone Kleine Goudvink met een maximum vleugellengte van 87 m.m. voor de ♂♂ en 85 m.m. voor de ♀♀, komen in sommige jaren in Nederland zeer groote Goudvinken op den trek, welke tot nu toe uitsluitend als Noordsche- of Groote Goudvink, *Pyrrhula pyrrhula pyrrhula* (L.), werden aangemerkt. Of zulks wel immer juist is, valt nog te onderzoeken. In Beiträge zur Zoogeographie der paläarktischen Region, herausgegeben von der Ornithologischen Gesellschaft in Bayern, Heft 1. 15 September 1919, beschrijft n.l. Erwin Stresemann een vorm van den Goudvink, dien hij wegens zijn grootte als intermediair beschouwt tusschen den Noordelijken nominaatvorm, *P. p. pyrrhula* (L.) (vleugellengte : ♂ 89—99 m.m. ; eens 86 m.m. ; ♀ 88—94 m.m.) en den Kleine Goudvink, *Pyrrhula pyrrhula coccinea* (Gm.) = minor Brehm (vleugellengte : ♂ 80—87 ; ♀ 79—85). Hij gebruikt voor dezen tusschenvorm den naam *Pyrrhula pyrrhula germanica* Brehm. Deze subspecies heeft een vleugellengte : ♂ 83—94 m.m. ; ♀ 83—92 m.m. Maxima en minima van deze blijven dus onder die van den Noordschen vorm, doch vallen vele maten samen, zoodat bij trekvogels meestal niet uit te maken is, met welke van de twee subspecies men te doen heeft, te meer wijl men in ons land op den trek of zwerf zoowel den nominaatvorm uit West-Siberië, Noord-Rusland, Finland en Skandinavië, als den zooeven vermelden vorm *germanica* uit het Reuzengebergte, de Pruisische Lausitz, Saksen, Thüringsche Staten, Beieren (met uitzondering van Neder-Franken), het Badensche gedeelte van het Zwarte Woud, Vorarlberg, Tirol en Salzburg, Opper- en Neder-Oostenrijk, verwachten kan.

De eenigste uit Limburg afkomstige Groote Goudvinken, welke ik heb kunnen onderzoeken zijn : ♀ 7 October 1905, Swalmen (coll. H. Val-

len), met een vleugellengte van ruim 90 m.m. en een ♀ 20 Maart 1911, Nunhem (coll. Hens) met een dito lengte van 86 m.m. Deze laatste vogel was in gezelschap van een ♂, hetwelk beslist tot den kleinen vorm behoorde.

Het ♀ van 7 October 1905 past, wat vleugellengte betreft, zoowel in de „Variationsreihe” van den nominaatvorm als in die van, *germanica*, terwijl het ♀ van 20 Maart 1911 even goed een maximum van *coccinea* als een kleiner exemplaar van *germanica* zijn kan. In Jaarbericht No. 1. 1911, der Club van Nederl. Vogelk. p. 9, deed ik dezen vogel abusievelijk als *Pyrrhula pyrrhula pyrrhula* (L.) vermelden.

Wat het ook zij, vast staat, dat in sommige jaren naast den gewonen kleinen Goudvink, een grootere subspecies op den trek ook in Limburg verschijnt, o.a. talrijk in het najaar van 1905 om Swalmen. Of deze trekkers tot den nominaatvorm dan wel tot den intermediairen vorm behooren, valt bij gebrek aan voldoende materiaal thans nog niet te zeggen.

Pastoor N. Beckers vermeldde in de catalogus zijner vogelcollectie 6 Groote Goudvinken uit de omgeving van Weert. Alle in die collectie aanwezige voorwerpen behooren m.i. evenwel tot de kleine subspecies.

Le Roi kon het voorkomen van den grooten vorm in de Rijnprovincie niet vaststellen (V. f. d. R. p. 218 en „Beiträge” p. 102—103). Dit is te merkwaardiger wijl deze subspecies niet alleen in onze provincie, doch zelfs herhaaldelijk in ons geheele land (Baron Snouckaert van Schauburg. Avifauna Neerlandica. 1908. p. 15, vermeldt daaromtrent : „Komt in den winter in „grootere of kleine troepen uit het Oosten tot „ons”). zoo ook in België (Dubois. N. R. d. O. p. 191) wordt aangetroffen. Of deze vogels tot *pyrrhula* dan wel tot *germanica* gerekend moeten worden, is nog niet uitgemaakt.

19. *Pyrrhula pyrrhula coccinea* (Gm.). Goudvink. — Volksn. : Bloodvink (bij Maastricht).
Duitsch : Kleiner Dompfaff. Fransch : Bouvreuil vulgaire.

In klein aantal broedend in verschillende deelen der provincie. De groote verzameling van wijlen den heer M. Merckelbach bevat evenwel geen eieren dezer soort.

Meestal talrijk doortrekkend in voor- en najaar en in den winter rondzwerfend. Ook standvogel. Een ♀, 14 Maart 1923 te Houthem, in het Ravensbosch geringd, werd 14 Maart 1924 in

hetzelfde bosch aldaar teruggevangen en, na controleering van het nummer van den ring, weder vrijgelaten.

Waargenomen in :

Gebied I. Broedt in het Ravensbosch te Houthem, o.a. in 1923 minstens 2 paren, in de Bergerheide te Berg en Terblijt (1919), op het kerkhof van Valkenburg (1922) en volgens Nillesen (Natuurh. Gen. Jaarb. 1912. p. 22) te Gulpen en Beek bij Maastricht. Overigens doortrekker en wintergast in meestal groot aantal o.a. 14 Februari 1924 $\pm$ 50 te Houthem (J. Knols).

Gebied II. Broedvogel, doortrekker en overwintenaar in de omgeving van Steijl (Riotte. Ardea. 1913. p. 53).

Gebied III. Eveneens broedvogel o.a. te

Swalmen in 1911 (H. Vallen).

Gebied IV. Broedvogel te Well (niet uitgekleurde jongen uit het jaar 1910 in mijn collectie), te Ottersum op het landgoed „Zelder” (J. Vallen) en te Arcen (collectie H. Nillesen).

Gebied V. Broedt in klein aantal o.a. in de omgeving van Venray (F. van Baar) en Weert (J. de Haan). Overigens doortrekker en wintervogel.

In de Rijnprovincie een vrij algemeene broedvogel (le Roi. V. f. d. R. p. 217). Broedt in België voornamelijk in het Oostelijk deel (Dubois. N. R. d. O. p. 191). In het arrondissement Verviers als broedvogel niet zeldzaam, alhoewel niet algemeen (L. Coopman. Le Gerfaut. 1921. p. 109).

GENUS : LOXIA L. 1758.

20. *Loxia curvirostra curvirostra* L. Kruisbek. — Duitsch : Fichtenkreuzschnabel. Fransch : Bec-croisé ordinaire.

Op zijn zwerftochten schijnt de Kruisbek Limburg niet dikwijls te bezoeken. Broedgevalen zijn mij niet bekend. De soort is trouwens ook in de overige provinciën van ons land een onregelmatige verschijning, welke er uiterst zelden tot broeden overgaat.

Mij zijn waarnemingen bekend uit den zomer en het voorjaar en wel :

Gebied I. Herfst 1911 een exemplaar bij Kerkrade (H. Nillesen. Natuurh. Gen. Jaarb. 1912. p. 22), 10 Juni 1919 pl.m. 12 stuks gezien in het Ravensbosch te Houthem (3 ♂♂ in overgangskleed in mijn collectie). In den winter 1919-1920 en op 10 October 1921, zag de jacht-opziener J. Knols te Houthem wederom eenige exemplaren.

Gebied II. In den winter 1908-1909 werd een exemplaar dood gevonden te Steijl (Riotte. Ardea. 1913. p. 54).

Gebied III. Een enkele maal in het najaar waargenomen in de omgeving van Roer-

mond (een voorwerp in de coll. H. Vallen en ♂ 30 Sept. 1919, Melick in de coll. Hens).

Gebied IV. Geen waarnemingen bekend.

Gebied V. De Heer H. Nillesen ontving 3 stuks 20 Juli 1918 verzameld te Helden-Panningen.

In de groote vogelcollectie van den Heer N. Beckers komt de soort niet voor.

De Kruisbek is in de Rijnprovincie eveneens een onregelmatige verschijning; werd daar o.a. langs onze geheele grens waargenomen, doch niet als broedvogel (le Roi. V. f. d. R. p. 218). In België het geheele jaar door waargenomen; een enkele maal broedend (Dubois. N. R. d. O. p. 191). Vroeger nestelend in het arrondissement Verviers; thans niet meer (L. Coopman. Le Gerfaut. 1921. p. 109).

Loxia pytyopsittacus Borkh., de Groote Kruisbek, werd nog nimmer in Limburg aangetroffen.

GENUS : FRINGILLA L. 1758.

21. *Fringilla coelebs coelebs* L. Vink. — Volksn. : Boekvink en Bookvink. Duitsch : Buchfink. Fransch : Pinson ordinaire.

Een algemeen voorkomende broed-, stand- en trekvogel. In iederen winter ziet men zowel ♂♂ als ♀♀. Dikwijls zag ik paartjes het geheele jaar door in denzelfden tuin.

De eerste zang weerklinkt gewoonlijk half Februari; bij gunstig weder nog vroeger. In het

koude voorjaar van 1917 bij Heerlen eerst op 27 Februari.

In de Rijnprovincie (le Roi. V. f. d. R. p. 203) en in België (Dubois. N. R. d. O. p. 193) een algemeene broed- en trekvogel, welke voor een groot deel overwintert.

22. *Fringilla montifringilla* L. Keep. — Volksn. : Turksche Boekvink, Spaansche Vink, Ardensche Vink en Kweeker (bij Maastricht). Duitsch : Bergfink. Fransch : Pinson d'Ardenne.

Algemeen bekende doortrekker van September tot in November en van Februari tot in April. Een gedeelte overwintert. Uiterste dati : 5 September 1908, Swalmen en 29 September 1920, Houthem — 14 April 1922, Houthem. Uit het midden en Noorden van ons land zijn enkele zomerwaarnemingen bekend (Baron Snouckaert van Schauburg. Club v. Nederl. Vogelk.

Jaarb. 5. 1915. p. 70).

In de Rijnprovincie, behalve algemeene doortrekker en wintergast, een zeer zeldzame broedvogel (le Roi. V. f. d. R. p. 203 en „Beiträge” p. 100). Dubois (N. R. d. O. p. 193) vermeldt de soort voor België alleen als vrij algemeen doortrekker en wintervogel.

GENUS : PASSER Briss. 1760.

23. *Passer domesticus domesticus* (L.). H u i s m u s c h. — Volksn.: Klut en Strötsj. Duitsch: Haussperling. Fransch: Moineau domestique.

Standvogel. Overal gemeen nabij woningen, de gebieden.
zoowel in onze provincie als in de aangrenzen-

24. *Passer montanus montanus* (L.). R i n g m u s c h. — Volksn.: Ringelmusch, Veldmusch, Baummusch, Toelmusch en Regenmusch (bij Maastricht). Duitsch: Feldsperling. Fransch: Moineau friquet.

Algemeen voorkomende broedvogel, welke in den nazomer en herfst in groote zwermen op de velden is waar te nemen. Houdt zich voornamelijk op in de buitenwijken der steden, in dorpen, nabij boerderijen, parken, tuinen, boschranden enz.

Van vermindering der soort valt niets te bespeuren.

In de Rijnprovincie (le Roi. V. f. d. R. p. 200) en België (Dubois. N. R. d. O. p. 192) eveneens algemeen.

GENUS : EMBERIZA L. 1758.

25. *Emberiza calandra calandra* L. G r a u w e g o r s. — Volksn.: Tiktôr (bij Maastricht). Duitsch: Gerstenammer. Fransch: Proyer d'Europe.

Hoofdzakelijk bewoner van weilanden en bebouwde vlakten. Broedvogel op verschillende plaatsen in de provincie, doch meestal niet talrijk en dikwijls zeer lokaal. Overigens doortrekker en wintergast.

Waargenomen in :

Gebied I. Broedt in klein aantal op de bebouwde vlakten van Zuid-Limburg, o.a. om Kerkrade (H. Nillesen. Natuurh. Gen. Jaarb. 1912. p. 22—23), Simpelveld, Bochoz, Kunrade (gem. Voerendaal), Houthem (♂ van 2 en ♂ van 14 Juli 1919 in mijn collectie; een dier twee voerde een vluchtig jong), Schimmert (J. Knols), Ulestraten (id.) en tusschen Mechelen—Vijlen, Ubachsberg (fr. Deitmer S. J.) enz.

In het najaar en in den winter in groote troepen zwerfend of trekkend? over de velden.

Gebied II. Als broedvogel in beperkt aantal in de weiden langs de Maas en wel nabij Maastricht, Geulle, Roermond, Swalmen (Asselt), Buggenum, Reuver, Kessel, Steijl, Aefferden en Gennep. In de collectie Nillesen bevindt zich een ♀ juv. 20 Juli 1909 bij Maasbracht verzameld.

Gebied III. Broedvogel in de omgeving van Roermond, o.a. om Swalmen en Maasniel. Op 29 April 1922 zag ik twee zingende vogels

dezer soort te Susteren nabij de Duitse grens.

Gebied IV. Broedvogel in de omgeving van Ottersum (J. Vallen) en te Mook (legsel van 25 Mei 1919, coll. Tj. de Vries).

Gebied V. Wanneer men van Roermond over de Maas gaat in de richting van Weert, zoo treft men de Grauwe gors nog aan in het Maasdal bij Horn. Eenmaal daar echter op den zandgrond gekomen, zocht ik de soort als broedvogel tevergeefs. Wel is zij daar trek- of zwerfvogel. Zoo bevinden zich in collectie H. Nillesen twee ♀♀ respec. 28 Oct. 1908 te Nederweert en 28 Nov. 1906 te Weert bemachtigd. Ook in de collectie Beckers bevinden zich eenige najaarsvogels uit laatstgenoemde gemeente. De Heer J. Esser vermeldt (in correspondentie) deze gors niet voor de omgeving van Helden-Panningen.

In de vlakten der Rijnprovincie een algemeene broed- en zwerfvogel, ook in de Duitse gemeenten langs onze grens (le Roi. V. f. d. R. p. 223). Volgens Dubois (N. R. d. O. p. 190) in België: „Commun aux passages et en partie „sédentaire”. Wordt voor het arrondissement Verviers niet als broedvogel vermeld (L. Coopman. Le Gêfaut 1921 p. 109).

Afgesloten 25. V. 1924.

(Wordt vervolgd).

BIJDRAGE TOT DE KENNIS DER NETWANTSEN (Rhynch.) VAN LIMBURG

door

Dr. D. Mac Gillavry, Amsterdam.

Wanneer men lijsten opmaakt der Nederlandsche insecten en nagaat, wat daarvan in Limburg gevangen is, dan is het een bekend iets, dat deze provincie gewoonlijk een goede plaats inneemt. Toch moet men niet meenen, dat de provincie in alle opzichten goed doorzocht is. Ten bewijze hiervan, wil ik een en ander mededeelen over een speciale wantsenfamilie, n.l. de netwantsen (Tingitidae).

Ofschoon het tot nu toe bekende uit ons geheel land nog niet volledig gepubliceerd is, kan ik toch zeggen, dat er een dertigtal vertegenwoordigers in ons land gevonden zijn.

Laat ik eerst mededeelen dat deze wantsenfamilie bestaat uit kleine, ongeveer 1½ tot 3 mm. groote, platte diertjes, die gestoord, zich onmiddellijk dood houden. De dekschilden zijn gewoonlijk meer of minder doorschijnend en versierd met een netwerk van fijne lijsten, waardoor de Hollandsche naam geredelijk verklaard wordt. Eleganter nog is de Engelsche naam kant-wantsje: „lace-bugs”. Het borststuk is gewoonlijk eveneens met dergelijke